

117
11

अथ श्रीभागवतमाहात्म्यम्

Sri Bhagwat Mahatmyam

पद्मपुराणान्तर्गतम्
लेखन समयः शके १७२७

१ श्रामनिर्नाशहेतवे श्रीमद्भागवतं शास्त्रं लौकीयभाषितं १० एतस्मादपरं किं निम्नमनः शुद्धौ नाविद्यते जन्मा
 तरे भवेत्पुण्यं तदा भागवतं लभेत् ११ पराक्षिते कथां वक्तुं सभायां सखिते भुक्ते सुधाकुंभं गृहीत्वे वदन् वास्त
 ये समागताः १२ भुक्ते नत्वा वदन् सर्वे स्वकार्यकुशलं सुखं सुराः कथा सुधाप्रयच्छन् गृहीत्वे वदन् सुधाभिमां
 प्रवृत्तिमये जाते सुधारा हो प्रपीयतां अपरपामो वयं सर्वे श्रीमद्भागवतं १३ के सुधा के कथा लो
 के के का चः कमणिर्महान् ब्रह्मरातो विचार्येति तदा देवान् जहा सह १४ अभितास्तां विविशाय नददो स क
 थामृतं श्रीमद्भागवती वातसुराणामपि दुर्लभा १५ राक्षसो मोक्षं तया वीक्ष्य पुराधातापि विस्मितः सत्यलो
 के तुलां बध्वा तोलयत्साधनान्यजः १६ लघुन्यन्यानि जालानि गौरवेण इदं महत् तदा ऋषिगणाः सर्वे
 विस्मयं परमं ययुः १७ मे निरेभगवद्गुणं शास्त्रं भागवतं क्षितौ पठन्नायुवणा सद्यो वैकुण्ठफलदायकं १८
 सप्ताहेन श्रुतं वत सर्वदा मुक्तिदायकं सनकाद्यैः पुरा प्रोक्तं नारदाय दया परैः २० यद्यपि ब्रह्मसंबन्धा

भा. प्रा. श्रीगणेशायनमः॥ यं प्रव्रजंतमनुपेतमुपेतकृत्यंद्वैपायनो विरहकातर आजुहवा। पुत्रेति तन्मयतयातरवोक्षि
नेदुस्तं सर्वस्तुतहृदयं मुनिमानतोस्मि॥ १॥ नैमिषस्तुतमासीनि अभिवाद्यमहामतिं। कथामृतरसस्वादकुशल
शौनकोब्रवीत् २ शौनकाय०। अज्ञानध्वान्तविध्वंसकोटिस्तूर्यसमप्रभं॥ सत्तारेव्याहिकथासारममकणेरसाय
ने॥ ३॥ भक्तिज्ञानविरागाद्यो विवेकोचवर्धनेकथं॥ मार्यो मोहो निरासश्च वैष्णोवैक्रीयोनेकथं॥ ४॥ इह
घोरकलौ काले जीवन्मुखासुरतांगतः॥ कुशाक्रांतस्य तस्यैव रोधने किंपरायणं॥ ५॥ श्रेयस्यायुःश्रेय
श्चैयपावनानाचपायने॥ हृष्णप्रतिगरं रश्म्यत्साधूनां लद्धाधुना॥ ६॥ चिन्तामणिर्लोकसुखसु
दुःखसंगे संपदः॥ प्रयुष्मतिगुरुः प्रीतिर्वैकुण्ठयोगिदुर्लभं॥ ७॥ सुतनु०॥ प्रीतिः शौनकेचित्तत्तद्व्य
तावन्निविचायेन॥ सवेसिध्वांनिष्पन्नं संसारामयनारानं॥ ८॥ भक्तौ चवर्धनं यच्च
सर्वे संतोषहेतुकं॥ तदहं ते श्रीदास्यामि सावधानतया शृणु॥ ९॥ कलिव्याल्वमुरवग्रास

२

लक्ष्मीप्रभुतागेहेशालकोबुधिदायका कन्यायाविक्रयोत्तोभादंपतीनांचकल्कनं ३२ श्रेष्ठ
 मायवनेरुत्थातीर्थानिसरितस्तथा देवतायतनान्यभदुष्टैर्नष्टानिभूरिशः ३३ नयोगीनेवसिधे
 वानशानीसक्रियोनरः कलिनावानलेनाद्यसाधनंभस्मतागतं ३४ अष्टश्रुलाजंनपदाःशिवश्रुलादि
 आलयः प्रमदाकेशश्रुलिन्योभाविष्यंतिकलौयुगे ३५ एवंपश्यन्कलेदौषिन्पर्यटन्नवनीमहं यामुने
 तटमापनोयत्रलीलाहररभूत ३६ तत्राश्रयमयादृष्टंश्रुयतांतन्मुनीश्वराः एकातुततणीतत्रनिष-
 ण्णाखिनमानसा ३७ दौष्ट्यौपतितौपाश्वर्चनिःश्वसंतावचेतनौ श्रुश्रुषंतिस्रवोद्यंतिसदंतीचतयोःपुरः ३८
 दृशादिक्षुनिरीक्षंतिसित्तारंनिजं पुनः वीज्यमानासुरस्त्रिभिर्बोध्यमानामुहुमुहुः ३९ दृष्ट्वादुराद्रुतःसो
 हकौतुकेनतदंतिकं मांदृष्ट्वाचोक्षिताबालादिकेलाचात्रवीक्ष्याः ४० बालोवाच भोभोसाधोक्षणंतिष्ठ
 मच्चिंतामपनाराय दूरनित्तवलोकस्यसर्वपापहरंपरं ४१ बहुधातवनाकेनदुःखरांतिर्भविष्यति

भा० मा० १४ तमे तस्य पुरविधिः सहाहश्रवणविधिः कुमारैस्तस्य भाषितः २१ शौनक उ० लोके निग्रहयुक्तस्य नारदस्य
स्थिरस्य च विधिप्रवेकतः प्रितिः संयोगः कुभलेः सहा २२ सुत उ० अत्रैकैक्ययिष्यामि भाषिषुष्टं कथानकं
शुकेन प्रमयत्रोक्तमेकां तं संविचार्य च २३ एकदा तु विशालायां चत्वारः ऋषयो मत्ताः ससंगार्थसमायाता
देहशुस्तस्य नारदं २४ कुमारा उचुः कथं ब्रह्म दीनमुखः कुलश्रिं तातरो भवान् खरिते गम्यते कुत्र कुत
आगमनं तव २५ इदानीं शुन्यचितो सिगतो चितो मथाजनः तवेदं मुक्तचितस्य नाचितं वदकारणं २६
नारद उ० अहं तु पृथिवीयातो जालासर्वोत्तिमामिति पुष्करं च प्रयागं च काशिंगोदावरी तथा २७ हरिश्चैत्रं
कुरुक्षेत्रं श्रीरंगं चेतुबंधनं एवमादिषु तिर्थेषु भ्रममाणमितस्ततः २८ नापश्यं कुत्र चिच्छममनः संतो
षहेतुकं कलिना धर्ममित्रेण धरेयं बाधधुना २९ संसं नास्ति तपः शौचं दयादानं न विद्यते उदरभरणे
जीवा च वकाः कुटभाषिणः ३० मदासु मंदमतयो मंदभाग्या ह्यपदुताः पारवाडनिरताः सतो विरताः सपरि
ता

३ मानसा वदयोगनिष्ठधीमन्कर्मणोचात्रकिंभवेत् ५३ नारद उ० शोनेनात्मनिपश्यामिसर्वमित्तत्त्वानये
 नविषादस्तयाकार्योहरिखंतेकरिष्यति ५४ सुत उ० क्षणमात्रेणतत्तुलोवावाक्यम्वेमुनीश्वरः श्रुणुष्व
 वहिर्वालेयुगोयंदरणःकलिः ५५ तेनलुप्ताःसदाचारायोगमागस्तिपांसिच (उनाअघासुरायंतेशाब्द
 कर्मकारिणा ५६ इहसंतोविषीदंतिप्रहृष्यंसेवचासतः धत्तेभ्यंतुयोधीमान्सधीरपंडितोपवेत् ५७
 अस्पृश्यानवलोक्येयंशेषभारकराधरा सर्वविषेभ्रमाऽजीणमंगलंनपिदृश्यते ५८ नृवामपिसुतःसाकं
 कोपिपश्यतिसांप्रतं उपेक्षितानुरागांधैर्ज जरेत्वेनसंस्थिता ५९ वृदावनस्यसंयोगात्पुनस्तत्तत्तृणी
 नवा धन्यवृंदावनंतनेभक्तिर्नसतियत्रच ६० अत्रेमोग्राहकाभावान्नजरांतुविमुंचतः किंचिदस्मसु
 खेनेहप्रसुप्तिर्मन्यतेनयोः ६१ भास्तिस्वाय कथंपरिहिताराजास्त्रापितेयैरुचिःकलिः प्रवृत्तेतुक्
 लोसर्वसारःकुत्रगतोमहान ६२ करुणापरेणहरिणाधर्मःकथमीक्षते शममेसंशयंखिंधिल्वद्वान् ३

भा०मा० सुखितास्मयं ६३ नारद उ० यदिपृच्छस्वयावालेप्रेमतःश्रवणंकुरु सर्ववैश्वामितेभद्रेक शमलंतोगमिष्य
 ति ६४ यदामुकंदोभगवान्धमां स कास्वयदंगतः तदिनाकलिरायातः सर्वसाधनबाधकः ६५ दृष्टो
 दिग्विभयेराजादीनवधुरयागत् नमयामारणीयोयंसारंगद्वसारभुक् ६६ यत्पलंनस्ति तयसान
 योगेभासमाधिना तत्पलंलभतेसम्यक् कलौकेशव कीर्तनात् ६७ यवाकारंकलिदृष्ट्यामात्रसस्सा
 रनीरसं विष्णुरातःप्रस्थितवान्कलिज्जोनासुखायच ६८ कुकुमाचरणसारःसर्वतोनिगतिधुना
 पदाथाःसंस्थिताभुमोवीजहीनायसुषः ६९ विप्रेभरगिवतीवातागिहेगहेज्जनेज्जने कारिताकणलो
 भेनकथासारस्तलोगतः ७० असुग्रभूरिकमणिनास्ति कारौरवाज्जनाः तेषितिष्ठंतिती
 र्थेषु तीर्थसारस्तलोगतः ७१ कामक्रोधमहंमोहलृप् ष्याव्याकुलचेतसः तेषितिष्ठंति
 तमसितपुःसारस्तलोगतः ७२ मनसश्चाज्याल्लोभादभयारवांडसंश्रयात् शास्त्रानभ्यस

पिचात्रैवमुक्तिरायातियातिच पुस्तकस्य चयमौपार्थस्वस्य चरक्षीतो ११ उपेक्षातः कलौ मंदोद्य
 धौ जातौ सुतौ तन तथापि चिंतां मुंचलमुपायं चिंतयेत् १२ कालिना सदृशः कोपियुगो नास्ति धरा
 तले तस्मिंस्त्वां स्थापयिष्यामि गेहे गेहे जने जने १३ अन्यधमनितिरस्तु पुरस्तु महोत्सवान्
 तदानाहं हरे दासो लौके लान्द्रवर्तयेत् १४ त्रयि चित्ताश्रये जीवाभाविष्यंति कलाविह पापिनो
 विगमिष्यंति निर्भयाः कृष्णमंदिरं १५ येषां चित्तैव सैद्धिः सर्वदा प्रेमरूपणी न तेषां त्रयंति कीनाशं
 स्वप्नेषु मलमूर्तयः १६ न प्रेतो न पिशाचो वाराक्षसो वा न रोपिवा भक्तियुक्तमनस्कानां स्पर्शानेपि प्रभु
 भवेत् १७ न तपो भिर्न देवैश्च न हानेनापि कर्मणा हरिर्हि साध्यते भक्त्या प्रमाणं तत्र गोपिकाः १८ नृणां
 जन्मसहस्रेषु भक्तो प्रीतिर्हि जायते कलौ भक्तिः कलौ भक्तिर्भक्त्या कृष्णः पुरःस्थितः १९ भक्तिद्रोहकरा
 ये च न सीदंति जगत्रये दुर्वासिदुःखमापन्नः पुरा भक्तिविनिंदकः २० अलं व्रतैरलं तीर्थैरलं योगैरलं

भा० मा० मरुतः अलं ज्ञानकथा लोपे भक्तिरेका तु मुक्तिदा २१ इति नारदनिर्णीतं समहात्म्यं निशाम्य सा सर्वांग
 पुष्टिं संयुक्ता नारदं वाक्यमब्रवीत् २२ भक्तिरूपा च अहो नारद धन्यो सि प्रीतिस्ते मया निश्चला न क
 दाचिद्दिमुंचामि चित्ते स्थास्यामि सर्वदा २३ कृपालुना त्वया साधो मूढा धाध्वं सितक्षणात् पुत्रयो
 श्वेतनं नास्ति ततो बोधय बोधय २४ सुत उ० तस्या वचः समाकर्ण्य कोरुण्यं नारदो गतः तस्मै बोधन
 मारंभे करारेण विमदं यन् २५ मुखं संयोज्य कण्ठं तिष्ठ मुञ्चैः समुच्चरन् ज्ञानप्रबुध्यतां सीधं हे वैरा
 ग्यप्रबुध्यतां २६ वेदवेदांतयोषिश्च गीतापाठे मुहुर्मुहुः बोध्यमानो तदा तेन कथां चित् चोक्षितो ब
 व लात् २७ नैत्रैरनं लोकं तौ जटं भंतौ सालसावुभौ बक्रवसतितो प्रायः शुष्ककाष्ठसमांगकौ २८
 क्षुक्षामौ तौ निरीक्ष्येव पुनस्त्वापपरायणौ ऋषिश्चिंतापरो जात किं विधेयं मयेति च २९ अहो निद्र
 कथं याति हृत्प्लवं च महत्तवं चिंतयित्वा च गोविंदं स्मरयामास भार्गव ३० व्योमवाणी तदेवाभून्म

५५

ऋषेर्विद्यतामिति उद्यमः सफलस्तेस्तु भविष्यति न संशयः ३१ एतदर्थं तु सत्कर्मसुरर्षेत्वं समाच-
 र तत्ते कर्माभिधास्यंति साधवः साधुभूषणः ३२ सत्कर्मणि कृते तस्मिन् निद्रादृधतातयोः गमिष्यति
 क्षणाद्वैकिं सर्वतः प्रसरिष्यति ३३ इत्याकारान्वेष्यत्वं तत्सर्वैरपि विश्रुतं नारदो विस्मयं लेभे न दं-
 ज्ञातमिति ब्रुवंन् ३४ नारद उ० अनया काशवाण्यापि गोप्यत्वेन निरूपितां किंवा तत्साधनं कार्यं तेन का-
 र्यं भवेत्तयोः ३५ ऋभविष्यंति ते संतः कथं दास्यंति साधनं मया त्रिकं प्रकर्तव्यं यदुक्तं व्योमभाषया ३६
 सुत उ० तत्र तावथ संप्राप्य निगतो नारदो मुनिः तीर्थं तीर्थं विनिष्क्रम्य पृच्छन् मार्गमुनीश्वरान् ३७ वृ-
 त्तं तं श्रुयते सर्वैः किंचिन्निश्चिन्त्य नोच्यते असाध्यं केचन प्रोचुर्दुःश्रयमिति चापरे ३८ मू० कीभूतास्तथा-
 चान्ये किंच तस्तु पलायितः हाहाकारो महानसीकिलोके विस्मयावहः ३९ वेदवेदातृद्योषैश्च गीतापाठैर्वि-
 बोधितं भक्तिं ह्यनविरागाणां नोपतिष्ठति कथं यदा ४० उपायो नापरोस्तीति कर्णकर्णे जपे जनाः योगि

भामा० नारद उ० एतारवेदाय सेवात्वे अहोचिंता तुराकथं श्रीकृष्णं चरणं भोजं स्मरदुःखं गमिष्यति ॥ १ ॥
 दौपदी च परित्राता येन कौरवकुलमलात् ॥ पालित्वा गोपसुन्दर्यः श्रीकृष्णः क्वापि नो गतः ॥ २ ॥ त्वं तु भ-
 क्तिः प्रिया तस्य स तत्तं प्राणतोधिकः ॥ त्वया ह तोषि भगवान् योतिनी च गृहे ह्यपि ३ सत्यादिभिर्युगेवो-
 धं वैराग्यो मुक्तिसाधकौ कुलौ नु केचन भक्तिं प्रसाद्युज्यकारिणी इति निश्चिन्त्य चिद्रूपः सरयौ स्ना-
 त् ससर्ज ह परमानंदचिन्मुर्तिं सुंदरीं कृष्णवस्त्रभां ४ ध्वजं ललितं त्वया पृच्छं किं करोमांति चेकदा त्वां
 तदा स्नापय कृष्णो मङ्गलान्घोषयेति च ५ अंगीकृतं त्वया तद्दे प्रसन्नो भूधरिस्तदा मुक्तिं दा-
 सीददौ तुभ्यं ज्ञात्वा नैराग्यकाविमौ ६ पोषणं स्वेन रूपेण वैकुण्ठं प्रकरोषि च भुभो भक्तविपोषायुषा
 यारूपं त्वया कृतं ८ मुक्तिं ज्ञानं विरक्तं च सह कृत्य गता भुवि कृतादिहा परस्यातं महानंदं न संश्रितं
 कलौ मुक्तिः क्षयं प्राप्ता पाखंडा मय पीडिता तदा जयागता शीघ्रं वैकुण्ठं पुनरेव सा १० स्मृता त्वया

७

कुमारा उचुः माचिंताकुस्तेदेवर्षे हर्षचित्तेसमावह उपायः सुखसाध्योऽवर्तते पूर्ववदि ६३
 अहो नारद धन्योसि विरक्तानां सिरामणिः सदा श्रीकृष्णदासानामग्रणि योगभास्कसा ६४ त्वयि
 चित्रं नमलव्यं भक्त्यर्थमनुवर्तिनि घटते कृष्णदासस्य भक्ते स्थापनतासदा ६५ ऋषिभिर्वहवो लोके
 पथानः प्रकटीकृताः श्रमसाध्याश्च ते सर्वे प्रायः स्वर्गफलमावहाः ६६ वैकुण्ठसाधकः पथाः सतुंगोप्यादि
 वर्तते तस्योपदेष्टा सैतैः पुरुषः प्रायोभागेन तन्भ्यते ६७ सकर्मतव निर्दिष्टं व्योमवाचा तु यत्पुरा त
 दुष्यते शृणु ध्याय स्थिरचित्तः प्रसन्नधीः ६८ द्रव्याय हास्तपोय हायोगय हास्तथापेर स्वाध्याय हाश्च
 हास्यं ते कर्मसूचकाः ६९ सकर्मसूचको नित्यं ज्ञानयज्ञः स्मृते बुधैः श्रीमद्भागवतात्तापः संगीतो हि वि
 कादिभिः ६० भक्तिज्ञानविरागाणां तद्दोषेण बलं महत् ब्रजिष्यति द्वयोः कष्टं सुरवं भक्ते भविष्यति ६१
 प्रलयं हि ग। व्यंति श्रीमद्भागवते ध्वनेः कलिदोषा इमे सर्वे सिंहशब्दादृकाश्च ६२ ज्ञानवैराग्यसंयु

७

भाभाः ताः भक्तिप्रेमरसावहा प्रतिगेहं प्रतिजनं ततः किं डंकुरिष्यति ६३ नारद उचुः वेदवेदांतघोषैश्च गीतापा
 ठैर्विबोधितं भक्तिज्ञानविरागाणां नोदति संश्रिकं तदा ६४ श्रीमद्भागवतात्तापः संगीतो हि वि
 कथासु च वेदार्थः श्लोके श्लोके पदे पदे ६५ छिंदंतु संशयं ये ते भवंतो मोघदरा नाः विलंबो नाभकर्तव्या रा
 रणा गतवच्छलाः ६६ कुमारा उचुः वेदोपनिषदां साराज्ज्ञाता भागवती कथा अस्युत्तमा ततो भाति पृथग्भु
 ता फलाकृतिः ६७ आमृताग्रं रसस्ति कृन्नाग्नेन स्वादते यथा संभूय स पृथग्भुतं फले विश्वमनोहरः ६८
 यथा दुग्धे स्थितं सर्पिर्निःस्वादा योपकल्प्यते पृथग्भुतं हि तद्दिव्यं देवानां रसवर्धनं ६९ इक्षूणां मपि मध्यां
 तं शर्करा व्याप्यति स्थिति पृथग्भुता च सा मिश्र्य तथा भागे कृती कथा ७० इदं भागवतं नाम पुराणं ब्रह्मसंमितं
 भक्तिज्ञानविरागाणां स्थापनाय प्रकाशितं ७१ वेदवेदांतसु स्नातो गीताया अपि वक्तुं परितापवर्तिन
 से मुसलज्ञानसागरे ७२ तदा लयापुरा प्रोक्तं चतुर्लोकसमन्वितं तदीयश्रवणात्सद्यो निबधि

वादरायणः ७३ तत्र ते विस्मयः केन यतः प्रभूकरो भवान् श्रीमद्भागवतः श्रोतुं शक्यं दुःखं विनाशं
 नारद उ० यद्दर्शनं च विनिर्हंय शृणु भानि सद्यः श्रेयस्तनोति भवदुःखविषादितानां निःशेषशेषमुखगीतकरे
 कृपानात्प्रेमप्रकाशकृतये शरणे गतोस्मि ७४ भाग्योदयेन बहुजन्मसमाजितेन सत्संगमेन लभते पुरुषाय
 दावे (अज्ञानतुल्यममोहमदांधकारनाशविधायकृतदोदयते विवेका ७५ इति श्रीपद्मपुराणे उत्तरखंडे श्रीम
 द्भागवतमहात्म्ये कुमारनारदसंवादे द्वितीयोऽध्यायः २ नारद उ० ज्ञानयत्नं करिष्यामि शुकशास्त्रकथोच्चलं
 भक्तिज्ञानविरागाणां स्थापनार्थं प्रयत्नतः १ कुभकार्ये मिथ्यायज्ञः फलं तद्वाच्यतामिह महिमा शुकशास्त्रस्य वक्त
 व्यो वेदपारगैः २ कियद्दिदिवसेः श्रोतुं श्रीमद्भागवती कथा कोविधिस्तत्र कर्तव्यो ममेदं नदतामिह ३ कुमा
 रा उ० शुणु नारद वक्ष्यामि विनम्राय विवेकिने गंगाद्वारसमीपितु तटमानंदनामकं ४ नानाभूषिणे
 ज्येष्ठे देवसिधौ निषिक्तं नानातरुलताकीर्णनवकोमलवालुकं ५ रम्यमेकांतदेशं च हेमपद्मसुरैरक्षं

भा० मा० नानारदनापि स्वयं न ज्ञायते तु यत् ४१ तत्कथं राक्यते वक्तुमिहैरिचमानुषैः एवमृषिगणैः पृष्टैर्निर्णयोक्तुं दु
 रासदं ४२ ततश्चिंतातुरः सोमवदरीवनमभ्यगात् तपश्चरामित्तत्रैव तदर्थं कृतं निश्चयम् ४३ तावद्ददरीपुर
 तः सनकाद्यान्मुनिश्वरान् कोटिसूर्यसभाभासानुवाच मुनिस्तमः ४४ नारद उ० इदानीं भूरिभाग्येन भवद्भिः
 संगतिः स्थिता कुमारब्रुवतां शीघ्रं कृपां कृत्वा ममोपरि ४५ भवन्तो योगिनः सर्वबुद्धिमंतो बहुश्रुताः पंचहायन
 संयुक्ताः पुर्वेषामपि पूर्वजाः ४६ सदा वैकुण्ठनिलया हरि कीर्तनतपराः लीलारसमदोन्मत्ताः कथामात्रैकजी
 वनः ४७ हरिः शरणमेवं हि नित्यं येषां सखेव च (अतः कालसमादिष्टा जरा युष्मान् न बाधते ४८ येषां भुवंग
 मात्रेण द्वारपालौ हरेः पुरा भूमा निःपातितौ सर्वे द्यौयल्लुपातः परं ययो ४९ अहो भाग्यस्य योगेन दर्शनं भवता
 मिह अनुग्रहस्तु कर्तव्यो मयि दीने दयापरेः ५० अशरीरगिबोक्तं यत्किं साधनमुच्यतां अनुष्ठेयं कथं ताव
 त्ब्रुवंतु सविस्तरं ५१ भक्तिज्ञानविरागाणां सुखमप्येकथं स्थापनं सर्वभूतेषु प्रेमपूर्वप्रयत्नतः ५२

९ नगाध्योययुस्तत्र देवगंधर्वकिंनराः गुरुत्वात्तत्र नायातान् १० संबोध्य चानयत् ११ दीक्षितेन
 थदत्तमासनमुत्तमं कुमारावदिताः सर्वनिषेदुः कच्छतपराः १८ वैष्णवाश्चविरक्ताश्च आसीन् १९
 रिणाः मुख्यभागे स्थितास्ते च तदग्रे नारदस्थितः १९ एकभागेऽपि गणास्तथान्यत्र दिवौकसा वेदा-
 निषेदोऽन्यत्र तीर्थान्यत्र स्थितोऽन्यत्र २० जयशब्देन प्रः शब्दः शंखशब्दस्तथैव च चूर्णलाजाप्रसूनानां
 निक्षेपः समहानभूत् २१ विमानानि समारुह्य कियंतो देवरायकाः कल्पवृक्षप्रसूनेश्च सर्वातिव्रस-
 माकिरन् २२ सुत उः एवं ते ये कवितेषु श्रीमद्भागवतस्य च महान्यमुचिरे स्थितं नारदाय मह्यमेव २३
 कुमारा उचुः अथ ते कथयिष्यामो महिमांशुकशास्त्रजः यस्य स्मरणमात्रेण मुक्तिः करतले स्थिता २४
 सदासेव्या सदासेव्या श्रीमद्भागवती कथां यस्याः स्मरणमात्रेण हरिश्चित्तं समाश्रयेत् २५ ग्रंथोऽष्टादश-
 साहस्रोद्देशस्कंधसंमितः परिक्षुल्लुपकसंवादः श्रीमद्भागवतं च तत् २६ तावत्संसारचक्रे स्मिन्

९

भागमा ११ मते ज्ञानतः पुमान् यावत् कर्णगतानास्ति शुक्लशास्त्रकथाक्षणं २७ किं श्रुतैर्बहुभिः शास्त्रैः पुराणैश्च भ्रमावहेः
 एकं भागवतं शास्त्रं मुक्तिज्ञानेन गच्छति २८ कथाभागवतस्यापि नित्यं भवति यद्देहे तद्देहं तीर्थरूपं हि वसतो पापना-
 शनं २९ अश्वमेधसहस्राणि वा जपेय शतानि च शुक्लशास्त्रकथायाश्च कलौ नांहीति षोडशी ३० तावत्पापानि
 देहे स्मिन्निवसंतितपोधनाः यावन्न श्रुयते सम्यक् श्रीमद्भागवतं नरैः ३१ नगंगानगयाकाशिपुष्करं न प्रयागं
 शुक्लशास्त्रकथायाश्च फलेन समतां नयेत् ३२ श्लोकाधिश्लोकपादं वा नित्यं भागवतोद्भवं पठस्व स्वमुखेनैव यदि
 छसि परां गतिं ३३ वेदादिर्वेदमाता च पौरुषं सूक्तमेव च त्रयि भागवतं चैव द्वादशाक्षर एव च ३४ द्वादशाक्षरा
 यागश्च कालः संवत्सरात्मकः ब्राह्मणाश्चाग्निहोत्रं च सुरभिर्द्वादशीतिथा ३५ तुलसीचक्रं संस्तु पुरषोत्तम एव च
 एतेषां तद्वत् प्रायो न पृथग्भाव इष्यते ३६ यस्तु भागवतः शास्त्रं वा च ये दृष्टौ नित्यं जन्मकोटिं कृतं पापं नश्यत्
 त्रसंशयः ३७ श्लोकाधिश्लोकपादं वा पठेद्भागवतं च यः नित्यं पुण्यमवाप्नोति राजसूयाश्च मेधयोः ३८ उ

गवतं शास्त्रं कृतं च हविकीर्तनं तुलसिपोषणं चैव धेनुनां रोवनं समं ३९ अंतकाले तु येनैव श्रुयते
 स्ववाक् प्रीत्या तस्यैव वैकुण्ठगोविंदोपप्रयच्छति ४० हेमसिंहयुतं चैव वैकुण्ठप्रयच्छति कृष्णसह
 युज्यं सपुमान् लभते ध्रुवं ४१ आत्मनमना रामपियेन राठन किंचिच्चितं विधाय शुक्रशास्त्रकथानपीता चा
 गालवच्चरवलगदभवच्चनीतं मिथ्यास्वधर्ममिति न्मज्जननीखलदुःखभाजा ४२ जीवश्च योनिगदितः स तु यापक
 मयि न श्रुतं शुक्रकथावचनं न किंचित् ४३ भिक्तं नरपशुसमं भुवि भारस्य मेवं वेदंति दिवि देवसरोजमुरव्याः ४४
 दुर्लभैव कथा लोके श्रीमद्भागवतोद्भवा कोटिस्तुर्यजिन्मसमुत्प्रेन पुण्येनैव तुल्यभ्यते ४५ तेन योगनिर्ब्रह्मनूत्रो धै
 तव्यासाग्रयन्तः दीनानां नियमो नास्ति सर्वदाश्रवणं मतं ४६ सत्येन ब्रह्मचर्येण अध्याश्रवणं मतं अ
 राक्यलोकलौकौ बोध्यो विरोधो न शुका इत्या ४७ मनसश्चाजया दोगात्पुंसां चैवायुधः क्षयात् कर्तृदोषिव
 हुत्वा च सदाहश्रवणं मतं ४८ मनोवृत्तिजयश्चैव नियमाचरणं तथा दीक्षाकर्तुं न शक्तः स्यात्सदाहश्रवणं १०

भाग्या यस्मात्मीपस्वजीवानां वैरं चेतसीनस्थितं ६ ज्ञानयज्ञस्त्वया तत्र कर्तव्यश्च प्रयत्नतः अपूर्वरिसरूपा च कथा तत्र
 भाविष्यति ७ पुरस्त्वं निर्वलं चैव जराजीर्णकिलेवरं तद्वयं च पुरस्त्वं त्वयि शक्तिस्तेन गमिष्यति ८ यत्र भागवती
 वा तति त्रभक्त्यादिकं व्रजेत् कथाश्रावणं समाकर्ण्य भिक्तं तत्तच्छृणुयते ९ सुत उवाच एवमुक्ता कुमारास्तेनारदेन
 समंततः गंगातटे समाजग्मुः कथापानाय सत्वरः १० यदा यातास्तटं ते तदा कोलाहलोप्य भूत् भूलो
 कदेव लोके च ब्रह्मलोके तथैव च ११ श्रीभागवतं प्रीयुषपानाय सत्पराः धावन्तोऽप्यायुषसर्वप्रथमं ये चैच्छ
 याः १२ भृगुर्वसिष्ठश्च वनश्च गौतमो मेधातिथिर्देवलदेवरात्तौ रामस्तथा गाधिसुतश्च शाकलो मृकंडपुत्रा
 त्रिजपिप्लवादाः १३ योगेश्वरौ व्यासपराशरश्च ख्यायाशुको जाजलिजकुमुख्याः सर्वेऽप्यमी मुनिगुणासहय
 मित्रस्वस्त्रिभिराययुरतिप्रणयेन युक्ताः १४ वेदां तानि च वेदांश्च मंत्रास्तंत्रास्तमुत्तमैः अष्टादशपुराणानि
 षट्शास्त्राणि तदायुर्य १५ गंगायाः सरितस्तत्र पुष्कराणि सरांसि च क्षेत्राणि च दिराः सर्वादिडकादि

तद्वियोगेन ते भक्ताः कथं स्थास्यंति भुक्तले निर्गुणपासने कथं मतः किंचिद्विचारय ६९ इत्यु-
चः श्रुत्वा प्रभासे चिंतयन् धारिः भक्तावलंबनार्थाय किं विधेयं मयेति च ६० स्वकियं यद्भवेत्ते जस्ते द्वे
गवत्ते दधात तिरो धाय प्रविष्टो यं श्रीमद्भागवतं च वै ६१ तेनेयं वाङ्मयी मूर्तिः प्रत्यक्षा कृतवाङ्मयि-
सेवना ध्रुवणात्पाठादृशनात्पापनाशिनी ६२ स साहश्रवणं तेन सर्वेभ्योऽप्यधिकं कृतं साधनानिति
रस्कृत्य कलौ धर्मो यिमीरितः ६३ अन्यथा वैष्णवीमायादेवैरपि दुरासदा कथं याव्या भवेयुंभिः
सदा होतः प्रकाशितः ६४ सुत उ० एवमुक्त्वा ह श्रवणो रधर्मः प्रकीर्तमानो ऋषिभिः सभायां आ-
श्रयं मेकं समभूतं तदानीं तदुच्यते संश्रुणु शौनके वं ६५ भक्तिः सूतौ तौ तं रणौ गृहीत्वा प्रेमैकर-
पासहसा विरासीत श्रीकृष्णं गोविंदं हरं सुरारं नार्थेति नामानि मुहुर्वदति ६६ तां चागतं भागव-
तार्थरूपां सुचारुवेषां ददृशुः सदस्याः कथं प्रविष्टा कथं भागतेयं मध्यं मुनीनामिति तर्कयंतः ६७

भा० मा०

उचुः कुमारवचनं तदानीं कथार्थलो निःपतिता धुनेयं एवं गिरासास सुतानि शम्भुसन कुमारं निजगा-
दनम् ६८ भक्तिरु० भवद्विरयेव कृतास्मि तुष्टा कलिप्रनृणापि कथारसेन काह तुतिष्ठा म्यधुना ब्रुवं-
तुं ब्राह्म्या इदं तां सुखमचिरं ६९ भक्तेषु गोविंदसरपथं प्रेमैककर्त्रे भवरागहंभिः सात्वं च तिष्ठस्व
सुधैयसु श्रयानिरतरं वैष्णवमानसानि ७० ततोऽपि दोषाः कलिजा इमे लोकाद्वृत्तं नृणां प्रभवोऽपि लोके ए-
वं तदा ज्ञावसरेपि भक्तिस्तदानीं षण्णा हरिदासा चित्ते ७१ सकलभुवनमध्ये निधेनास्ते पि धन्या निवसाति हृदि मे
श्रीहरे भक्तिरेका हरिरपि निजलोकं सर्वथा तो विहाय प्रविशति हृदि येषां भक्तिस्तत्रोपबधः ७२ ब्रूमोऽयं
ते किमधिकं महिमानमेवं ब्रह्मात्मकस्य भुवि भागवताभिधस्य वत्संश्रयानि गदिते लभते सुवक्ता श्रोतापि क्लृप्त-
समतामलमन्यधर्मैः ७३ इति श्रीपद्मपुराणे उत्तरखंडे श्रीमद्भागवतमाहात्म्ये भक्तिकथनिवर्तनो नाम तृतीयोऽध-
यः ३ सुत उ० अथ वैष्णवचित्तेषु दृष्टा भक्तिमलौकिकी निजलोकपरित्यज्य भगवान्भक्तवत्सलः १ ८

लीघनश्यामः पीतवासामनोहरः कीचीकलापस्तचिरोलसन्मुकुटकुंडलः २ त्रिभंगललितश्चासुकोस्तुके
 जितः कोटिमन्मथलावण्योहस्विन्दनचर्चितः ३ परमानन्दचिन्मुर्तिर्मधुरोमुरलीधरः आविवेशस्यभक्ता
 हृदयान्धमलानिच ४ वैकुण्ठवासिनोयेचवेक्षुवाउधवादयः तत्कथाश्रवणार्थतेगूठरूपेणसंस्थिताः ५
 तदाजयजयारावोरसपुष्टिरलौकिकी ६ चूर्णप्रसूनवृष्टिश्चमुहुःशंखरवोप्यभुत् ७ तत्सभासंस्थितानांच
 देहगेहोमविस्मृतिं दृष्ट्वायमन्मयावस्थानारदोवाक्यमब्रवीत् ८ नारदउ० अलौकिकायंमहिमामुर्निभश्च
 राःसप्ताहजेन्द्रोद्यविलोकितामया मूढाःशठयेपशुपक्षिणोभसर्वेपिनिःपापतयाविष्मांति ९ अतोऽनलौके
 ननुनास्ति किंचिच्चित्तस्यशोधायकलौपनित्रं अद्यौद्यविध्यंसकरीकथैवकथासमानंभुविनास्ति किंचित् १० केके
 विशुध्यतिवदंतुमह्यंसप्ताहयज्ञेनकथामयेन कृपालुभिलौकहितविचार्यप्रकाशितः कोपिनवानमार्गः १०
 कुमाराउचुः येमानवाःपापकृतोपिसर्वदासदादुराचाररताविमार्गाः क्रोधाग्निदग्धाःकुटिलाश्चकामिनःसप्ता

आ० मा० ह्यतः ४८ श्रंश्चातःश्रवणेनियमाद्यंतावधियुक्तं तत्फलंशुकदेवेनसप्ताहश्रवणेमतं ४९ यत्फलं
 स्तितपसानयोगेनसमाधिना अनायासेनतत्सर्वंसप्ताहश्रवणेनमेत् ५० यस्तौद्धर्जितिसप्ताहःसप्ताहोग
 जतिभोजात् तपसोगर्जतिप्रोद्यैस्तीर्थान्निर्यंहिगर्जति ५१ योगाद्गर्जतिसप्ताहोध्यानाज्ञानाच्चगर्जति किं
 बुभोगर्जति नतस्यरेरेगर्जतिगर्जति ५२ शौनकाउ० साश्चर्यमेतत्कथितंक्रथानकं शानानिधमन्विगणंयसांप्र
 तं निश्रेयसेभागवतपुराणंजातंकृतोयोगविदादिस्तुचर्क ५३ सुतउ० यथास्तौद्धर्जितिसप्ताहःसप्ताहोग
 तः एकादशोपरिश्रुत्याप्युध्वोवाक्यमब्रवीत् ५४ उध्वउ० त्वंतुयास्यासिगोविंदभक्तिकार्यविधाय
 वमश्चित्तमद्वितीविंतातांशुलोसुखमावह ५५ आगतोयंकलिघोरभविष्यतिपुनःस्वल्हाः तत्संगेनैवस
 तोषिगमिष्यंतुग्रतांसदा ५६ तदाभारवतीभ्रमिगोरूपेयंकमाश्रयेत् अन्योनदृश्यतेत्रातावतःकम
 लोचन ५७ उच्यतेःससूदयांरुलोभक्तवत्सलमात्रा भक्तार्थसगुणो जातो निराकारोपिचिन्म

धनार्धधर्ममार्गेण ताभ्यां नीतं तथापि च ॥ न पुत्रो वापि नापुत्री तत्तच्चिंततातुरो मृशः ॥ २२ ॥ एकदा स द्विजो दुः
 हंत्यत्कागते वनं ॥ मध्याह्ने लघितो जातस्तडागं समुपेयिवान् ॥ २३ ॥ पीत्वा जलं निषण्णस्तु प्रजादुरेव न
 तः ॥ मुहूर्तादपि तत्रैव स न्यासी कश्चिदागतः ॥ २४ ॥ दृष्ट्वा पीतजलं तं तु विप्रो यातस्तदा तिकं ॥ न त्वान्नपा
 योस्तस्य निश्चयं संस्थितपुरः ॥ २५ ॥ यतिरुवाच ॥ कथं रोदसि विप्र त्वं कोले चिंता बलीयसी ॥ वदत्वसत्त्वं
 रं भूयं स्वस्य दुःखस्य कारणं ॥ २६ ॥ ब्राह्मण उवाच ॥ किं ब्रवीमि यत्ते दुःखं पूर्वपापेन संचितं ॥ मदीयाः पूर्वजा
 स्तायै कवाष्णमुपभुजते ॥ २७ ॥ मद्दत्तं नैव गृह्णंति प्रीत्या देवा द्विजा जयः ॥ प्रजादुःखेन शून्या ह प्राणा
 स्त्यक्तमहागतः ॥ २८ ॥ धिग्जीवितं प्रजाहीनं धिगृहं च प्रजाविना ॥ धिग्धनं चानपत्यस्य धिक्कुलं संत
 तं विना ॥ २९ ॥ पात्यते यामयाधनुः सावध्या सर्वथा भवेत् ॥ यो मयारोपिता दृष्टः सोऽपि वेध्यत्वमा
 श्रयेत् ॥ ३० ॥ यत्फलं मद्दृष्टा घाते गीघ्रंतं च विरुष्यति ॥ निमोग्यस्यानपत्यस्य किमतो जिवितेन मे ॥ ३१ ॥ इत्यु

भा० मा० का सरोदोऽस्तत्पाश्वेदुःखपीडितः तदा तस्य यत्ते श्रिते करुणा भूदुरीयासी ३२ तद्गलागतमालोचनं च यथास
 योगवित् सर्वज्ञात्वा यतिः पश्चाद्विप्रमूच स विस्तरं ३३ यतिरुवाच ॥ शृणु विप्र मया तेषां प्रारब्धं तु विलोकितं सप्तजन्मा
 बधितवपुत्रो नैव च नैव च ३४ मुंचाक्षो नं प्रजारूपं बलिष्ठा कर्मणो गतिः विवेकं तु समाश्रीयत्युजसं सप्तवासनां ३५
 संततः सगरोदुःखमवापांगः पुरा तथा नेमुंच्याद्यकुटुंबांशं संन्यासे सर्वदा सुखं ३६ ब्राह्मण उवाच ॥ विवेकेन भवे किं
 मपुत्रं देहि बलोदपि नो चैय जाम्यहं प्राणां स्त्वदग्रे शोकमूर्च्छितः ३७ पुत्रादि सुखहीनो यं संन्यासः शुष्क एव हि
 गृहस्थः सरसो लोके पुत्रपौत्र समावृतः ३८ इति विप्रः प्रहं दृष्ट्वा प्रब्रवीत्सतपो धनं चिंत्तकेतुर्गतिः कस्य विधिते ख
 विमार्जनात् ३९ नयास्यसि सुखं पुत्रात्तथा देवहताद्यमः अहो हठान युक्तोऽस्ति ह्यर्थि नै किं वदाम्यहं ४० तस्य
 ग्रहं सभालो क्यफलमेकं तु दत्तवान् इदं भक्षय पत्न्यै वं ततः पुत्रो भविष्यति ४१ सत्यं शौचं दया दानमेकं च
 केतुर्भोजनं वर्षविधिं च या कार्यते न पुत्रोति निर्मलः ४२ एवमुक्त्वा यो योगी विप्रस्तु ग्रहमागतः प

णो फलं दत्ता स्वयं या तस्तु कुत्रचित् ४३ तरुणी कुटिलगतस्य सख्यै चतुरोदह अहो चित्तममोत्प
 ल चाहं न भक्षये ४४ फलं प्रक्षेप्य गर्भः स्याद्भूमेणोदरव्यथिता स्वल्पक्षंततो रातिर्गृहं कार्यं कथं भ
 देवादांती व्रजे दामे फलाये दुर्भिणी कथं भुक्वन्निवसेद्भूमेस्तंकुक्षैः कथं मूलं जेत ४५ तिर्यक् च
 दागलोगर्भस्तदामे मरणं ध्रुवं प्रसूतौ दारुणं दुःखं सुकुमारी कथं सहे ४७ मंदार्यामयि सर्वस्वं न नदासं
 हरेत्तदा सत्यशौचादिनियमो दुराराध्यः सदृश्यते ४८ लालने पोलेने दुःखं प्रसूता पीलेने याश्च विद्य
 तं वंध्या वा विधवा नारी सुखिनि चेति मे मतिः ४९ एवं कुतर्कयोगेन तत्फलं नैव भाक्षितं पर्याप्तं फलं
 भुक्तं भुक्तं चेति तथैव रितं ५० एकदा भगिनी तस्यास्तद्वहं स्वेष्टया गता तदग्रे कथितं सर्वं चित्ते यं महतीति मे ५१
 दुर्बलात्तेन दुःखेन ह्यनुजेकरवाणि किं सा ब्रवीन्मम गर्भो स्तितं दास्यामि प्रसूतितः ५२ तावत्कालं स गर्भ
 वगुप्सातिष्ठ गृहे सुखं वित्तं वंप्रपतेत्यच्छसते दास्यति बालकं ५३ षण्मासिको मृतो बाल इति लोके व

यज्ञेन कलौ पुनंति ११ सत्येन हीनाः पितृमातृदूषकास्तच्छाकुलाश्चाश्रमधर्मविर्जिताः येदांभिका मत्सारणो
 पिहिंसकाः सप्ताहयज्ञेन कलौ पुनंति १२ पंचोग्रपापाश्च लच्छ प्रकारिणः क्रूराः पिशाचा इव निर्दयाश्च ये ब्रह्मस्य
 पुष्टमलिना दुराशयाः सप्ताहयज्ञेन कलौ पुनंति १३ कायेन वाचामनसा पिपातकं नित्यं प्रकुर्वन्ति त्रासहेठने
 परस्वपुष्टा बहुजीवहिंसकाः सप्ताहयज्ञेन कलौ पुनंति १४ अत्र ते कथयिष्यामि इति हासं पुरातनं यस्य स्मर
 णमात्रेण पापहानिर्भविष्यति १५ तुंगभद्रा तटे पूर्वमभ्युपतनमुत्तमं यत्र धर्मस्विधर्मण सत्यसत्कर्मतपराः १६
 आत्मदेवः पुरे तस्मिन् सर्ववेदविशारदः श्रोतस्मातेषु सुस्नातो द्वितीय इव भास्करः १७ भिक्षुको वित्तवान् लोके
 तस्मिन् प्रियाधुंधुलिः स्मृता स्ववाक्यस्यापका नित्यं सुदूरी सुकुलोद्भवा १८ लोकवातरिता क्रूरा प्रायशो बहुज
 का भुराच गृहकृष्येषु कृपणा कलहप्रिया १९ एवं निवसतः प्रेम्णा दंपत्योरनपत्ययोः अर्थाः कामास्तयोराग
 सुरनाय गृहादिकं २० पश्चाद् धर्माः समारब्धास्ताभ्यां संतानहेतवे गोभूहिरेण्यवासांसि दिनेभ्यो यच्छतोः र

योगताः गोकर्णचसुतं दृष्ट्वा गोकर्णनिमन्वाकरोत् ६२ कियत्कालेन तौ जातौ तस्तेन तानयो-
 गोकर्णपिंडितो हानी धुंधु कारीमहां खलः ६३ स्मानशौचो क्रियाहीनो दुर्भिक्षी क्रोधसंयुतः दुःप-
 ग्रहकलचि शवहस्तेन भोजनी ६४ चोरः सर्वजने द्वेषि परचेष्टमप्रदीपकः लोत्बनायार्भकांश्च लास-
 यः कपे निपातयेत् ६५ हिंसकः शस्त्रधारी च दीनां धानां प्रपीडकः चांडालाभिरतो नित्यं पारहेस्त-
 स्वयंगतः ६६ तेन वेद्याकुसंगेन पैशं वित्ततु नाशिलां एकतां दापित रौताद्रपात्राणि स्वयमाहरत् ६७
 तत्पिता कपणः प्राश्ने धनं हानौ रुरोद ह वंध्यं तं तु समीचिन् कुपुत्रो दुःखदायकः ६८ कतिपयमि-
 दं गच्छामि को मे दुःखं यपो हयेत् प्राणास्त्यजामि दुःखं हांकं मम संस्थितं ६९ तदानीं तु समाग न-
 त्यगो कर्णो ज्ञानसंयुतः बोधयामास जनकं वैराग्यं परिदुर्भाय न ७० (असारः खलु संसारो दुःखरू-
 पो विमोहनः कः सुतः कस्य च धनं स्नेहो वा लभ्यते कथं ७१ न चेदस्य सुखं किंचिन्न सुखं चेन्न वलिनः

भास्माः सुखमेव विरक्तस्य मुनेरेकांस्त जीविनः ७२ मुचाहानं प्रजन्तुं पमोहतो नरको गतिः निपतिष्यति देहोयं
 सर्वसुखावनं व्रज ७३ तदा क्यंतु समाकीर्ण्य गंतुं कामः पिता ब्रवीत् किं कर्तव्यं वने तात तत्वं वदस्वि स्तरं ७४
 अंधके पेस्नेहपारा दूष्यं पंगुरहं शठः कर्मणा पतितो नूनं मामुक्षरदयानिधे ७५ गोकर्णो देहे स्थिमांसस्रधि-
 नि रोहिमतेत्यजलं जायासुतादिषु सदा मम ताविमुंच पश्यामि शं जगदिदं क्षणभंगनिष्ठं वैराग्यरागरसिको भवम-
 क्तिनिष्ठः ७६ धर्मभाजे स्वसत्तंत्यजलोकधर्मसैव स्वसाधुपुरुषा जहि कामलृच्छां अन्यस्य दोषगुणचित्
 न मासु मुक्तासेवा कथारसमहो नितरां पिबलं ७७ एवं सुतोक्तिवसतो पिगृहं विहाय यातो वनं स्थिरमतिर्ग-
 तष्विदं वर्षः युक्तो हरेन नु दिनं परिचर्या च श्रीरुच्छमाप नियतं दशमस्य पाठात् ७८ इति श्रीपद्मपुराणे
 उत्तरखंडे श्रीभागवतमाहात्म्यनिरूपणे विप्रमोक्षोन्नाम चतुर्थे अध्यायः ४ सुत उ० पितर्युपरते तेन ज-
 नीताडिताभ्यां कवितेतिष्ठते ब्रुहि ह निष्येत्तत्तयानचेत् १ इति तद्वाक्यं संभ्रासा जनेन न्यापुत्रे दुःख

कुपपातः कृतौवात्रौ तेन सानिधनंगता २ गोकर्णस्तिर्थाभाथं निर्गतो योगसंस्थितः नदुःखं न सुखं
 वैरीनापि बांधवः ३ धुधुकारी गृहे तिष्ठ संयुष्य वधुयतिः असूयकर्मकर्ता च तपोषणनिमूढधीः ४
 कदाकुलदास्तास्तु भूषणा न्यभिलिष्यतः तदर्थं निर्गतो गेहा कामांधो मयूखस्मरन् ५ यतस्ततश्च सहस्रं
 तं वैश्वपुनर्गतः लाभो यच्छ सुवस्त्राणि भूषणानि कियंति च ६ बहुवित्तचयं दृष्ट्वा रात्रौ नायो विचारयन्
 चौर्यं करोत्यसौ नियमतो राजा गृहिष्यति ७ वित्तं हत्वा पुनश्चैनं मारयिष्यति निश्चितं अतो यं सुप्तये मूढम-
 स्माभिः किं निहंन्यते ८ निहंत्यै न गृहीत्वै प्रियास्यामो यत्र कुत्रचित् इति तानि श्वयं कृत्वा सं संवेध्य र-
 श्मिभिः ९ पार्श्वकंठे निधाया स्य तं नृपुमपचक्रम् लरितं न मारासौ चिंता युक्तास्तथा भवन् १० तद्वांगा-
 रसमूहाश्च तन्मुखे हि विचिक्षिपुः अग्निष्वालातिदुःखेन व्याकुलो निधनंगतः ११ तं देहं मुमुक्षुर्गते प्रायः
 साहसिकाः स्त्रियः न शान्तं तद्रहस्यं तु केनापि विधियोगतः १२ लोकैः पृष्टा वदंति स्म दुरयातः प्रियोहितः १६

दिष्यति तं बालं पोषइष्यामि निसमागत्य ते गृहे १४ फलं भक्षयधेनोखं परीक्षार्थं तं सांप्रतं तत्तदा चरि-
 तं सर्वं तथैव स्त्रीसभावतः १५ अथ कालेन सानारि प्रसूता बालकं तदा औनीयजनकी बालं रहस्ये धुंधुली
 दुदौ १६ तया च कथितं भर्त्रे प्रसूतः सुखमर्भकः लोकस्य सुखमुपनमाम् देवप्रजो दयात् १७ ददौ
 दानं द्विजातिभ्यो जातकर्मविधाय च गीतवादित्रघोषाभु तद्वारे मंगलं बहु १८ भर्त्रे सावकीदा कथं स्तन्यं न
 तु कुचे मम अन्यस्तन्येन निर्दुग्धा कथं पूष्यामि बालकं १९ भद्रगिन्याः प्रसूतायाः मृतो बालस्तु वर्तते
 तामाकार्य गृहे रक्षसागर्भे पोषयिष्यति २० पतिना तल्लुतं सर्वं पुत्ररक्षणहेतवे पुत्रस्य धुधुकारीति नाममा-
 भाप्रतिष्ठिति २१ त्रिमासे निर्गतिं चाथ साधे नुःसूषुवे भर्त्रे सर्वंगि सुंदरं दिव्यं निर्मलं केन कं प्रभं २२
 दृष्ट्वा प्रसन्नो विप्रस्तु संस्कारान् स्वयमादधे मूलाश्च यजिनाः सर्वे दिदृक्षा र्थं समागताः २३ भाग्योदयो धुना
 जातो आमदेवस्य पर्यतः धेनो बालः प्रसूतस्तु देवरूपी भुतिकौतुकं २४ न शान्तं तद्रहस्यं तु केनापि

७७

अयं दुर्गतिः कोपि निश्चयार्थं तमब्रवीत् २३ गोकर्ण उ० कस्तुमुग्रतरोरात्रौ कुतोऽप्यातोदशा मिमां २४
पिशाचो वाराक्षसो सीतिरांसनः २४ सुत उ० एवमुक्त्वा स्तदा तेन ररो दोऽर्च्यः पुनः पुनः अत्रात्तो वचनाधारेण
मात्रं चकार ह २५ ततो जलौ जलं धत्वा गोकर्णस्तु मुदीरयन् तत्सेकाद्रुतपापोसौ प्रवक्तुमुपवक्रमे २६
त उ० अहं भ्राता बहीयोस्मि धुंधुकारीति नामतः स्वकीयेनैव दोषेण ब्रह्मत्वं नासितं मया २७ कर्मणा नास्ति
संख्या मे माहाज्ञानाववृत्तितः लोकानां हि सकसो हं रत्रीभिर्दुःखेन मारितः २८ अतः प्रेतत्वं मापन्नो दुर्दशां च
ब्रह्मत्वं वा ताहारेण जीवामि देवाधीन फलोदयः २९ अहो बंधो रुपासिंधो भ्रातर्मामाश्रुमोचय गोकर्णे विच
क्षुं श्रुत्वा तस्मै वाक्यमब्रवीत् ३० गोकर्ण उ० त्वदर्थं तु गयापिंडो मया दत्तो विधानतः तत्कथं नैव मुक्तोऽसि ममाश्र
यमिदं महत् ३१ गयाश्राधानमुक्तिश्चैदुपायेनापरस्विह किं वधेयं मया प्रेतत्वं वदसविस्तरं ३२ प्रेत उ०
गयाश्राधं शक्तेनापि मुक्तिमेव न भविष्यति उपायमपरं किंचित् द्विचारं सांप्रतं ३३ इति तद्वाक्यमाकर्ण्य गोक

७७

भान्मा० णो विस्मयं गतः शतश्राधेन मुक्तिश्चेन्न साध्यं मोचनं तव ३४ इदानीं तु निजं स्थानं मातृमुखेन निश्चि
त्यन्मुक्तिसाधनं किंचिदाचारिष्ये विचार्य च ३५ धुंधुकारी निजं स्थानं तेनादिवस्तुलोगतः गोकर्णाश्रितो
द्यामास ताराभिर्न तदध्यगात् ३६ प्रातस्तमागतं दृष्ट्वा लोकाः प्रीत्या समागताः तत्सर्वं कथितं तेन यज्ञा
तच यथा तथा ३७ विद्वांसो योगनिष्ठाश्च ज्ञानिनो ब्रह्मवादिनः तन्मुक्तिं नैव परमं तिष्ठन्त्यं तं शारभसं
चयान् ३८ अतः सर्वैः सूर्यवाक्यं तन्मुक्तौ स्थापितं परं गोकर्णस्तं भनश्चक्रे सूर्यवाक्यं वेतदा ३९ तुभ्यं न
मो जगत्साक्षिन्बुद्धीमे मुक्तिसाधनं तच्छ्रुत्वा दुरतः सूर्यस्फुटप्रियभिभाषत् ४० श्रीमद्भागवतान्मुक्तिः स
त्ता हे वाचनं कुरु इति सूर्यवचः सर्वैश्च निरूपं तु विश्रुतं ४१ सर्वेष्वेव मयत्नेन कर्तव्यं सुकरं लिदं गोकर्णे
निश्चयं कृत्वा वाचनार्थं प्रवर्तितः ४२ तत्र संश्रवणाभयिदेशायामाजनायुः येन राट्थमंदाश्चेत्ते पिणा
यायवै ४३ समाजस्तु महाज्ञातो देवविष्मयकारकः यदैवासनमास्थाय गोकर्णे कथयत्कथां १

तोपितदायातः स्थानं पश्यन्ति तस्ततः सप्तग्रंथियुतं तत्रापश्यत्किंचकमुद्धितं ४८ तन्मु
 माविश्य श्रवणार्थं स्थितो ह्यसौ वातरूपी स्थितिकर्तुमशक्तो वंशमाविशत् ४९ वैद्यवंशहर्मणः
 श्रोतारं परिकल्प्य सा प्रथमस्कंदतः स्पष्टं ध्याय्य नंधेनु लोकरत् ५० दीनान्तेरक्षिता गाथा तदा
 वंशभुवह वंशैकग्रंथिभेदो भूत्सरादं पश्यतां सतां ५१ द्वितिये हितथासायं द्वितीयं ग्रंथिभेदनं तं
 तिये हितथासायं तृतीयं ग्रंथिभेदनं ५२ एवं सप्तदिने वंशसप्तग्रंथी विभेदनं कृत्वा पिद्वा द्वास्व
 धश्रवणात् स्रजतां जहौ ५३ दिव्यरूपधरो यस्मात्तुलसीदाममंडितः पीतवासा धनः श्यामो मुकुटी कुं
 डलान्वितः ५४ ननाम श्रातरं सयोगो कर्णमिति चाब्रवीत् खयाहं मोचितो बंधो रूपया प्रेतकर्मलात्
 धन्या आगवती वार्ता प्रेतपिडा विनाशिनी सप्ताहोपितथा धन्यः कृच्छ्रलोकफलप्रदः २३ कं पते सर्वपापा
 निसप्ताहश्रवणो स्थिते श्रवणे विदुः स्यात्पावकः समिधो यथा २४ अस्मिन्नेव भारते वर्षे सुरिभिर्वेदसंसादि १८

भाग्या० आगमिष्यति वर्षे स्मिन्वित्तलो भद्रकर्षितः १३ स्थिणानैव तु विश्वासो नृत्तानां कारये बुधः वि
 श्वासो यः स्थितो मूढः सदुर्वैः परिभुयते १३ कुधामयं वचो यासां कामिनां रसवर्धनं हृदयं क्षुर
 धाराभ्रप्रियः कोमलपोषिणी १५ संहस्य वित्तं नायाताः कुलटाः बहुभलकाः धुंधुकारिर्बभूवा
 धामा हा प्रेतः कुकर्मितः १६ वासरूपधरो निसंधावदृशादिशान्तरं शिलात्पथपरिक्लिष्टे निराहारः
 पिपासितः १७ नले भेशरणे कुभे हा देवति मुहुर्वदेन किं यत्काले न गोकर्णो मितं लोकाद बुध्यत १८
 अथांतरं विदित्वैव गयाश्राद्धमचीकुरत् यस्मिन्तीर्थे तु संयातित भ्राष्ट्रं प्रवर्तयन् १९ एवं भ्रमं
 स गोकर्णः स्वपुरं तदुपेयिवान् राभोग्दहागणे स्वसुमागतो लक्षितपैरः २० तत्र सुप्तं सविज्ञा
 धुंधुकारी स्वबाधवं निशिते दृश्यामास माहारी द्रुतं वयुः २१ सकृन्मेषः सकृद्धस्ती सकृच्च
 हिषो भवत् सकृदिदं सकृच्चाग्निः पुनश्च पुरुषो भवत् २२ वेपरित्यमिदं दृष्ट्वा गोकर्णो धैर्ये

सर्वेषां पश्यतां भो लो विमानं धुंधुलीसुतं विमाने वैष्णवान्विष्टयगोकर्णे वा कथमब्रवीत्
 ववहवः सन्ति श्रोतारो मम निर्मलाः आनीतानि विमानानि तेषां नयुगप कुतः ६८
 मिह दृश्यते फलभेदः कुतो जातैः प्रब्रुवंतु हरिप्रियाः ६९ हरिदासा उः श्रवणस्थ
 स्थितः श्रवणं तु कृतं सर्वैः न तथा मननं कृतं ७० फलभेदस्ततो जातः पुनश्चावाद्मिष्यति तत्सरात्र
 मुखस्येव प्रेतेन श्रवणं कृतं ७१ मननादितथा तेन स्थिरचित्तं तथा कृतं अदृष्टं चेह तं ज्ञानं प्रमादेन
 हतं श्रुतं ७२ संदिग्धो हि हतो मंत्रो व्यग्रचित्ते हतो जपः अवैष्णवो हतो देशो हतं श्राद्धं मयैव संवत् ७३
 हतं ह्यश्रावितं दानं मनो चार हतं कुलं विश्वासो गुरुवाक्येषु स्वस्मिन् नित्यभावनया ७४ मनोद्वेगजय
 श्रैव कथायां निर्मलाप्रतिः गोकर्णाय च गौविदो गौलोकं दास्यति स्वयं ७५ एवमुक्त्वा ययुः सर्वैर्वैकुण्ठं
 रिक्तीकृतैः एवमादिकृतं चेत्स्यात्तदा वै श्रवणे फलं ७६ पुनः श्रवणं सर्वेषां वैकुण्ठं वसति ध्रुवं श्रावयामा

भा. मा. सगोकर्णः कथाम् चेतथा पुनः ७७ ससरात्रवती भूयः श्रवणं तैः कृतं फलं कथासमाप्तौ यज्जातं श्रूयतां
 तं च नारद ७८ विमानैः सह भक्तैश्च हरिः विबभूव ह जयशब्दो नमः शब्दो तत्रासन्बहवः सदा ७९ पांच
 अन्यध्वनिचक्रहर्षस्तत्र हरिः स्वयं गोकर्णं तु समालिङ्ग्य करोत्स्वसदृशं हरिः ८० श्रोतृनन्यान्धन-
 रूपा मा। न्पीतकोशो यवासरसं न किरीटिनः कुण्डलिनः तथा चक्रहरिश्चिह्नात् ८१ यदाथायां तथा जीवा
 यत्तं चां डाल जातयः विमाने स्थापित्वा तैर्वै गोकर्णं रूपया तयी ८२ प्रेषिता हरिलोके ते यत्र गच्छन्ति यो दा
 गिनः गोकर्णेन सगोपालो गौलोकं गोपवल्क्ष्मां ८३ कथाश्रवणतः त्रितो निर्ययौ भक्तवत्सलः । अशो ध
 वासिनः पुर्वयथारामेण संगताः ८४ तथा कृष्णेन तेनीला गौलोकं योगि दुर्लभं
 सिधौ न न गतिः कदा ८५ तं लोकं विगतास्ते तु श्रीमद्भागवतः श्रुत्वा ब्रुमो यत्किं
 जैनकथा हि सुसंचितं ८६ कर्णेन गोकर्णकथा रसो यैः पीतश्च ते गभगता न भूयः

स्तपोभिरग्रेष्ठैश्चैरकालसंचितैः ८० योगैश्च संयाति नरानतांगतीं ससार
इतिहासमिमं पुण्यं शाण्डिल्योपि मुनीश्वरः ८१ पठते च भकुटस्थो ब्रह्मान
मेतत्परमं पवित्रं श्रुतं सत्सत्सिद्धिर्देहे दुद्यौद्यं ८२ आधेययुक्तं पितृहिमो हवो न
च ९० इति श्रीपद्मपुराणे उत्तरखंडे श्रीमद्भागवतमाहात्म्ये निरूपणे गोकर्णगुणवर्णने पंच
मोध्यायः ९ कुमारखंडः अथ तसं प्रवक्ष्यामः सहाहश्रवणे विधिं सहायै विसुभिश्चैव प्रायः सा
ध्या विधिः स्मृतः १ देव इत्युत्तमाहुयमुकुते पृथ्व्यनतः विवाहे यादृशं चित्तं तोदृशं परिकल्प्य
येत् २ नभस्यैषोतथो यो जमागसीधैः शुचिर्नभाः एते मासाः कथारंभे श्रोतॄणां मोक्षसूचकाः ३
मासानां विग्रहे यानि तानि त्याज्यानि सर्वथा सहायाश्च त एवावर्तमासोद्यमाश्च ये ४ देवो देवताश्च
संयं वाताग्नेर्याम्यनतः भविष्यति कथा चामागंतव्यं कुटुंबिभिः ५ दुरे हरिकथाः केचिदुरे चाच्यु २०

आमा अकथाश्रवणापुंसां निष्फलं जन्म कीर्तितं किं मोहते रक्षितेन पुष्टेन च बलीयसा (अध्रुवेण शरीरेण शुक्रास्त्र
कथाविना २६ अस्ति स्तंभं स्नायुबध्नां सशोणितलेपितं चमनेन चंदुर्गंधपात्रं मुन्यपरीषयोः २७ अशोक
विपाकात्तैरामं दिरमातुरं दुः पुरंदुधरं दुष्टं सदोषं क्षणभंगुरं २८ कमिविदुर्भस्मसंजातं शरीरमिति वर्णितं
अस्थिरेण स्थिरं कर्मकुतो यसाधय नही २९ यत्प्रातः सस्मृतं चान्नं सायं तं च विनश्यति तदीयरससंपुष्टका
येकानामनित्यता ६० सहाहश्रवणा लोके प्राप्य ते निकटे हरेः अतो दोषनिवृत्त्यर्थं मे तदेही साधनं ६१ बु व
दुदाइव तोयेषु मशका इव जंतुषु जायंते मरणा येव कथाश्रवणवर्जिताः ६२ जडस्य शुक्लवंशस्य रात्र्यं शिथिलं
भदं चिन्तयिष्ये कमुतदा चित्तं यथिभेदे कथाश्रवात् ६३ भिद्यते हृदयं यं धिश्छिद्यं तेन
सर्वकर्मणि सहाहश्रवणे कृते ६४ संसारकर्ममालेपप्रक्षालनपटियसि कश्च
रेव केशे स्थिता ६५ एवं वदति वैतस्मिन्निमानमपतत्तदा वैकुण्ठवासिभिर्युक्तं प्र

श्रोतावेष्टा द्युवस्तदा ब्राह्मणेवाभवेद्वक्ताश्रोताचोदयुवस्तदा १८ अथवापुर्वदि
 श्रोतृणां भागमः प्रोक्तो देशकालादिको विदः १९ विरक्तो वैष्णवो विप्रो वेदशास्त्रविदुः
 वक्ता कायोति निश्चितः २० अनेकधर्मविभक्त्येणैषाः पारवाण्डवादिनः शुक्रशास्त्रकथोच्चार
 वक्तुः पार्श्वे सहायार्थमन्यस्याप्यस्तथाविधः पंडितः संशयच्छेत्ता लोकबोधनतत्परः २२ वक्ता
 वचिताक्षये असुणोदये सो निर्विद्यो च स्नानं समाचरेत् २३ नित्यं संक्षेपतः कृत्वा संध्यायं प्रयतः स्तुतः कथां
 द्वाविधा तार्थगणनाथं प्रपूजयेत् २४ पितृन्संतप्य मुधय्यै प्रायश्चित्तं समाचरेत् मंडलं च प्रकर्तव्यं तत्र स्थाप्याह
 रिक्तथा २५ कृष्णामुद्दिश्य मंत्रेण चरेत्पुजाविधिं क्रमात् प्रदक्षणा नमस्कारान्पुजांते स्तुतिमाचरेत् २६
 संसारसागरे मग्नं दीनं मां कृष्णानिधे कर्मग्राहं गृहीतांगं मामुक्ष्वभवाणवात् २७ श्रीमद्भागवतस्यापिततः
 पुजाप्रयत्नतः कर्तव्याविधिना प्रीत्या धूपदीपसमन्विता २८ ततः स्तुतिं श्रीफलं च नमस्कारं समाचरेत्

ध

भाग्याः स्तुतिः प्रसंभा चितेन कर्तव्या केवलं तदा २९ श्रीमद्भागवतारव्यं चं प्रयक्षः कृष्ण एव हि स्वीकृतो हिमयानाथ मुक्त्य
 र्थभवे सागरे ३० मनोरथो मदीयेत्यं सकलः सर्वधा लया निर्विघ्नो नैव कर्तव्यो दासो हंतव्यो केशव ३१ एवं ही
 ष्य नवे च प्रोक्ता वक्तुं चापि पूजयेत् संभ्रुवस्तुष्टाभिः पूजांते तं च संस्तुयेत् ॥ ३२ ॥ रुक्मरूपप्रसाधितसर्व
 शास्त्रविराट् ॥ एतत्कथाप्रकाशेन मद्ज्ञानविनाशये ॥ ३३ ॥ तदग्रे नियमः पृथ्वात्कलेव्यः श्रेयसे मु
 दा ॥ सप्त रात्रं यथा रात्र्याधारणीयो मयैव हि ॥ ३४ ॥ वरणपंचविंशत्या कथाभंगनिवृत्तये ॥
 कर्तव्यं सो हरिर्जपोद्वा दशाक्षरविद्यया ॥ ३५ ॥ ब्रह्मणान्वेष्टावा नन्यां तया त्पि न
 नत्वा संपूज्य दत्ताक्षः स्वयमासनमा विरोत् ॥ ३६ ॥ लोकजित धनाकारं पुत्रचिंतां
 नः शुद्धमतिश्चेद्भवेत्फलमुत्तमं ॥ ३७ ॥ आसुर्यादिव मारुत्य साधं त्रिप्रहं
 म्यवशीरकं सुधीमता ॥ ३८ ॥ कथां विरामः कर्तव्यो मध्याह्ने घटिकाद्वयं ॥

छावैस्तदा ॥३९॥ मलमूत्रजयार्थं चलद्वाहारः सुखाचलः ॥ हविष्याने
 ना ॥४०॥ बुधोऽस्य सप्त रात्रं वैरागिश्चेद्गुणुयात्तदा ॥ दृतपानं पयः पानं हृत्वा
 फलाहारेण वा श्राव्यमेकमन्त्रेन वा पुनः ॥ सुखसाध्यं भवेद्यत्तु कर्तव्यं श्रवणात्
 वरं मन्ये कथा श्रवणकारकं ॥ नोपवासो वरप्रोक्तः कथाविघ्नकरो यदि ॥४३॥ सह
 नियमानुशृणु नारद ॥ विष्णुदीक्षाविहिता नानाधिकारः कथाश्रवे ॥४४॥ ब्रह्मचर्यमधः सुप्तिः पुत्रा
 बल्यांच भोजनं ॥ कथासमाप्तौ पुक्तिंच कुर्यान्नित्यं कथाव्रती ॥४५॥ द्विदलं मधुतेजं च गरिष्ठान्तं तथैव च
 भावदुष्टं पर्युषितं जह्यान्नित्यं कथाव्रती ॥४६॥ दृढं तर्कं च कलिंगं च दग्धमन्नमसूरिकं ॥ निष्काराना
 मिषाद्यं च वर्जयेत्तु कथाव्रती ॥४७॥ पलांडुं सुनं हिं गुं मूलकं गुं जरंतथा ॥ नालिकां मूलकुष्मांडं नै
 वेद्याच्च कथाव्रती ॥४८॥ कामं क्रोधं मदं मानं मत्सरं लोभं भयं च ॥ दंभं मोहं तथा द्वेषं दूरयेच्च कथाव्रती ॥४९॥

भा. भा. तकीर्तनाय स्थिरः शुद्धदयो ये च तेषां बोधो यतो भवेत् ६ दशदेहो विरक्ता ये वैष्णवाः कीर्तनोत्सुकाः तेष्वेव प्रप्रे
 ष्यं च तद्वेव नमितीरितं ७ सत्तां सभाजो भविता सप्तारात्रं सुदुर्लभः अपूर्वरसरूपैव कथायां भविष्यति ८ श्री
 भागवतपीयूषपानाय रसलंपटाः भवंतश्च तदा सीधमायां तु प्रमत्तराः ९ नावकाशः कदाचिद्वा दिनमात्रं तथापि वा
 सर्वथा गमनं कार्यं क्षणोत्रैव सुदुर्लभः १० एवमाकारणं तेषां कर्तव्यं विनयेन च आगंतुकानां सर्वेषां वासस्त्वानां कल्य
 णं यत् ११ तीर्थे वापि वने वापि गृहे वा स्मरणं स्मृतं विशालावसुधायनं कर्तव्यं तत्कथास्थलं १२ शोधनं मार्जनं
 भुमेर्लेपनं धातुमंडलं गृहोपस्करं मूधयगृहकोणे निवेशयेत् १३ अवाक्यं चाहतो यत् १४ फलपुष्पदलैर्विक्रुक्क वित्ताननं विरा
 त् कर्तव्यो मंडपः प्रोश्चः कदलीस्तंभमंडितः १५ फलपुष्पदलैर्विक्रुक्क वित्ताननं विरा
 रोपो बहुसंपदीराजितः १६ उध्यं सप्तैव लोकाश्च कल्पनीयाः सविस्तरे तेषु विश्रान्ति
 पुर्वं तेषां मासनां कर्तव्या नियतोत्तरं वक्तुं श्रापितथा दिव्यमासनं परिकल्पयेत्

तेश्वेद्रवेद्योतागीतावाच्यापरेहनि गृहस्तथ्येतदाहोमः कर्तव्यः कर्मशांतये
 धिनादशमस्य च पायसमधुसर्पिश्चातिलान्नादिकसंयुतं ६२ अथवाहवन्नकु-
 न्मयवात्पराणस्य परमस्यास्यतत्त्वतः ६३ होमाशतौबुधोहोम्यंदद्यात् तत्फलं
 धार्थ्यन्युनोताधिकतातयोः ६४ दोषयोः प्रशमार्थं च पठेन्नामसहस्रकं तेनस्यासप-
 यतः ६५ द्वादशाब्राह्मणान्यश्वाद्भोजयेद्धतपायसैः दद्यात्सुवर्णधेनुं च व्रतपूर्णं त्रिसिंधये ६६ शतौपलत्रय-
 मित्तं स्वर्णसिंहं विधाय च तत्रास्य पुस्तकं स्थाप्य निखिलं ललितं क्षरं ६७ संपूज्यावाहनायैश्च उपचारैः सदक्षि-
 णं वस्त्रभूषणगंधाद्यैः पुजिताय यत्नात्माने ६८ आच्ययिषुधीर्द्वामुक्तिस्याद्भुवबंधनात् एवं कृते विधाने च
 सर्वपापनिवारणे ६९ फलदं स्यात्पराणंतु श्रीमद्भागवतं शुभं धर्मार्थिकाममोक्षाणां साधनं नाभ्रसंशयः ७०
 इति ते कथितं सर्वं किं भूयः श्रोतुमिच्छसि श्रीमद्भागवतेनैव भुक्तिमुक्तिः प्रकाशिता ७१ सुत उ० इत्युक्तांते महा

भागमा० लीनः प्राचुभगिवतीकथां सर्वपापहरांपुण्यं भक्तिमुक्तिप्रदायिनी ७२ शृण्वतां सर्वपापान्यसंस्तुहानिय-
 तात्मनां यथाविधिततो देवं तुष्टुवुः पुरुषोत्तमं ७३ तदंते ज्ञानवैराग्यभक्तिर्नापुष्टतापुनः तात्पर्यं परमं
 चाभ्रसर्वलोकमनोहरं ७४ नारदश्चेकृतालथोभूत्सीधस्वीये मनोरथे पुलकांकिते सर्वंगिः परमानंदसं-
 श्रुतः ७५ एवं कथासमाकर्ण्य नारदाभगवत्प्रियः प्रेमगेहदयामोसौवाचात्तानुवाच कृतां जालिः ७६
 नारद उ० धृन्योऽस्य नुगृहीतोऽस्मि भवद्भिः करुणापूरैः अद्य भागवतीवातासि साहेनिकटे हरिः ७७ श्रवणं
 वेदेभ्यो वरमन्येत यो धनाः वैकुण्ठस्थो यतः कृष्णः श्रवणाद्यश्च तत्र भयते ७८ सुत उ०
 वेदोक्तं परिश्रममन्समायातः शुको योगेश्वरस्तदा ७९ तत्राय योषोद्ग्राव-
 जो ज्ञानमाहाधिचंद्रमाः कथावसाने निजलाभपूर्णः प्रमृणा पठेन्भागवतं
 परमैरुत्तेजसं सत्यः द्यः समुत्थाय ददुर्महासनं प्रीत्या सुरर्षिस्तमपुजयत्पुरसि

श्रीरुक्मिणी निगमकल्पतरुर्गलितं फलं रुक्मिणीमुखादुत्तं द्रवसंयुतं पिव
 होरसिकाभुविभाबुकाः ८२ धर्मप्राप्तित्वे तवैपरमो निर्मलराणासतां वेद
 पुत्रयोन्मुलेन श्रीमद्भागवते महामुनिवृत्ते किवापरे श्रीश्वरः सद्यो हृद्यवरुध्यत
 स्तक्षणात् ८३ श्रीमद्भागवतं पुराणतिलकं यद्वैष्णवानां धनं यस्मिन् पारमहं
 रंगियते यथाज्ञानविरागभक्तिसहितं नैकम्यमाविष्कृतं तद्विष्णुपठनविचारणपूर्वमेव
 नरः ८४ स्वर्गसिद्धये केलासे वैकुण्ठे नारदस्य रसः अंतः पिवंतु सद्भाग्या मामामुं चैकुंठं हि विदुः ८५ तु
 सुक्तं इति ब्रुवाण सति वादरायणो मध्यमं भां श्रीहरिं विरासितं प्रल्लादबलमुद्यवफालगुणादिभि
 र्वैतः सुराभिस्तमपुजयन् अतान् ८६ हृद्यप्रसन्नमहदासने हरिते चाक्रैकीर्तनमग्रतस्तदा
 भवो भवान्या कमलोसनः सुतैस्तथागमकिर्तनद्वयनाय ८७ प्रल्लादस्ताले धारितं रत्नगति

भा० मा० वेदवैखकविप्राणां गुह्यो ब्रतिनां तथा स्थिरा जमहर्ता निंदंवा जयैश्च कथाव्रति ९० रजस्वलां सजे मेघपति
 ताव्रजकास्तथा द्विजविट् वेदवाह्यश्च न वेदश्च कथाव्रति ९१ सयं शौचदयामौनं माजवं विनयं तथा उदारमा
 नसंतद्वकुयदिव कथाव्रति ९२ दरिद्रश्च कथारोगी निभाग्यः पापकर्मवान् अनपयो मोक्षकामः श्रुणुया
 सकथा मिमां ९३ अपुष्पाका कवंध्या च वंध्यापि चरता भिका श्रवद्भुभयानारी कथाश्चाप्याप्रयत्नतः ९४
 एतेषु विधिना दत्तं तदक्षय्यतरं भवेत् अत्युत्तमादनाः सप्तकोटियज्ञफलप्रदाः ९५ एवं कृत्वा व्रतविधिमुद्या
 पनमथाचरेत् ६ जन्माद्यमीव्रतामिव कर्तव्यं फलकाक्षिभिः ९६ अकिंचनेषु भक्तेषु प्रागेजोर
 श्रवणेनैव पूजास्तेनैव कामा वैष्णवायतः ९७ एवं सप्ताहयज्ञेस्मिन् समाप्ते श्रोत्राभिरु
 कुशपुजा कार्यातिभक्तिः ९८ प्रसादतुल्यसिमात्ता श्रोत्रभ्यश्चापि दीयतां म
 यतांततः ९९ जयशब्दं नमः शब्दः शंखशब्दश्च मीयतां विप्रभ्यो याचकेभ्यश्च वि

कदाब्राह्मणेच्छिंधिमेसंशयंलिमं ९४ सुतउ० आरुष्णा निगमात्रिंशद्वर्षावि
 स्येव कथारंभंशुकोकरोत् ९५ परिशिष्टवर्णातेन कलौ वर्षशतद्वये शुश्रेरुच्ये
 कथां ९७ ततोस्माच्च कलौ याते त्रिशतं सषड्वक्कं उच्यते सिते पक्षे नव नवम्
 इति ते सर्वमाख्यातं यत्पक्षेयं हं वयानघ कलौ भागवती वाता भिवरोग विनाशिनी ९
 कल्पनाशनं च मुक्तये कहेतुमिह भक्तिविलासकारि संतः कथानकमिदं पिबतादरेण लोके
 शीलनसेवया किं १०० स्वपुरुषमभिविध्य पाशहस्तं नदत्तियमः किल तस्य कर्णमूले परिहर भगवत्कथा
 सुमत्तान् प्रभुरहमन्यन्त नानैवैकानां १ असौ संसारो विषयविषयसंगा कुलधियः क्षणार्धक्षेमाद्यैः पिव
 तशुकगाथा तुल्य सुधा किमर्थं व्यर्थं भोजनं कुपये कुस्मितकथे परिशिष्टा स्थियश्रवणगतमुत्तयुक्ति क
 थने २ रसप्रवाहसंस्थेन श्रीशुकेनेरिता कथा कंठसंवेधयेते येन स वैकुण्ठप्रभुर्भवेत् ३ इति च परमगु

ह्यंसर्वसिद्धांतसिद्धं सपदिनिगादितं तेशास्त्रपुजं विलोक्य जगतिशुककथातो निर्मलं तास्त किं चिदसि
 वपरसुखहेतोर्द्वादशास्कंधसारं ४ एनायो नियमतया शृणोति भक्त्या यश्चैनां कथयति शुधैवैक
 वाग्ने तौ सम्यग्निधि करणात्फलं तप्ते याथाथ्या न हि भुवने किमप्यसाध्यं ५ इति श्रीपद्मपुराणे उत्त
 रखंडे श्रीमन्महाभागवतमहाम्यानिरूपणे श्रवणविधिकथननेमषष्ठोऽध्यायः ६ संख्या १०९
 श्रीराभादामोदरापणमस्तुः शके ११२७ क्रोधनेनामसंवत्सरे माघशुक्लदशमीसौम्यनाम्ने
 कंसप्राप्तं मुकामकलघटो ग एवं संख्या १०९ पत्रे २६

पद्मपुराणा गीता श्रीमद्भागवतमाहात्म्यम्

+

+

भाग्या या चोक्षवः कांस्यधारी नीणाधारी सुरर्षिः स्वरकशास्त्रतयारागकतर्जुनो भूत इन्द्रोवादीन्द्रदंगजयजय
 सुकराः कित्तिनेतु कुमारायत्राग्रेभावरत्नारसविचरतया व्यासपुत्रो बभ्रुव ८८ ननर्तमध्यभिकमेवतत्र
 भक्तादिकानां नरेव सुते जेसां अलौकिकं कीर्तनमेव वीक्ष्य हरिः प्रसन्नोऽपि वचो ब्रवीत तः ८९ मत्तोमं
 वरं भावयता वृणुध्वं श्रुतः कथा कीर्तनतोऽपि सांप्रतं श्रुतेति तद्वाक्यमतिप्रसन्नाः प्रेमाद्रयिता हरिमुचिरे
 ता ९० नगाहगाथा सुचसर्वभक्तेरेभिस्त्वयार्थमतिप्रयत्नात् मनोरथोऽयं परिपूरणाय तथेति चोक्तं
 ताव्युतः ९१ ततो नमंतश्चरणेषु नारद तेषां भुकादीनपितापसांश्च अथ ब्रह्मणा परिनष्टं च
 कथारसास्ते ९२ भक्तिः सुताभ्यां सह रक्षिता सा शास्त्रे स्वकीये पितृदा भुकेन अहो
 चितं रमायाति हवैच्छवानां ९३ द्वारिद्विदुः खल्वरता हितानां मायापिशाचीपि
 परितापितानां क्षेमाय वै भागवतं प्रगर्जति ९४ शौनका ० भुकेनोक्तं कदा राज्ञे